

Гайд для батьків до історії

ЛИТВА КРАЇНА, ДЕ ЖИВУТЬ ЕЛЬФИ

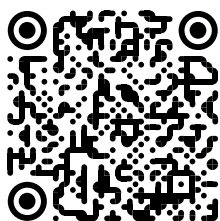
Нам хотілося б, щоб ця історія допомогла вам розпочати діалог із вашими дітьми щодо інформаційного світу довкола нас і наших дітей.

Ми вчимо дітей мити руки перед їжею, перевіряти термін придатності продуктів і не куштувати те, що викликає підозру. Тобто дбаємо, щоб вони не їли нічого шкідливого, але не менш важливо навчити їх не «ковтати» інформацію без роздумів.

Щодня діти бачать десятки повідомлень, відео й дописів. Серед цього потоку є правдиві повідомлення, перебільшення і матеріали, створені лише для того, щоб викликати сильні емоції або спонукати натиснути «Поділитися».

Розібратися не так складно, як може здаватися. Почніть із простої звички: перш ніж повірити побаченому чи надіслати його друзям, на мить зупиніться й запитайте: «Звідки це відомо?».

ЗВІДКИ ЦЕ ВІДОМО?

З історії діти дізнаються, що кожен і кожна може перевіряти інформацію і не допомагати брехні поширюватися. Адже захищати правду і свободу можна не лише великими вчинками, а і щоденними кроками.

ЯК ВПРОВАДИТИ ЩОДЕННІ КРОКИ ІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГІГІЄНИ ВЖЕ ВДОМА?

Що однозначно **НЕ** варто:

- ☐ влаштовувати дитині перевірку знань за сюжетом історії;
- ☐ починати розмову з фрази: «Ти постійно сидиш у телефоні»;
- ☐ вимагати, щоб дитина доводила правдивість кожного жарту, мему чи відео;
- ☐ використовувати тему фейків як привід забрати телефон або заборонити інтернет.

КОЛИ ПОГОВОРИТИ?

Не варто садити дитину за стіл для «серйозної розмови». Часто найкращий момент виникає сам — у звичайній щоденній ситуації.

- ☐ дорогою зі школи;
- ☐ після спільного читання;
- ☐ під час сімейного обіду чи вечері;
- ☐ коли дитина коментує відео або допис;
- ☐ коли в родинний чат надходить дивне повідомлення;
- ☐ коли хтось удома вже збирається натиснути кнопку «Поділитися».

Пам'ятаєш, як Марта дізналася про литовських ельфів? Уяви, що тобі надсилають новину, яка звучить неймовірно. Повіриш? Перешлеш друзям? чи спочатку зупинишся й подумаєш?

З ЧОГО ПОЧАТИ?

СПРОБУЙМО НА ПРИКЛАДІ

Для розмови після цієї історії краще обрати щось знайоме з повсякденного інформаційного потоку — повідомлення, відео чи допис, який дивує, тривожить або захоплює настільки, що ним одразу хочеться поділитися.

Коли перша реакція «Ого! Треба всім надіслати!»:

- ☐ «Сьогодні вночі над Україною можна буде побачити північне сяйво».
- ☐ «Через сильні морози завтра скасують заняття в школах».
- ☐ «У Карпатах випав сніг посеред літа» — із вражаючим фото.
- ☐ «Український школяр створив винахід, яким зацікавився весь світ».
- ☐ «Цими вихідними вхід до всіх музеїв безкоштовний».
- ☐ «Передайте всім! Завтра воду відключать на три дні» — повідомлення з будинкового чату.
- ☐ «Це сьогодні в Україні!» — підпис під ефектним відео, з якого незрозуміло, де й коли воно зняте.

Ой! Дивись, що мені скинули! Я вже хотів/хотіла всім переслати, але..., здається, саме час побути ельфом. Допоможеш?

А що треба робити?

Для початку — просто не поспішати. Пам'ятаєш головне правило ельфів?

«Боротися з брехнею можна лише правдою».

Саме так. Але ми поки навіть не знаємо, правда це чи ні. Тож час розпочати невелике розслідування! Хороший детектив не робить висновків, доки не перевірить факти. Ставимо запитання: «Звідки це відомо?».

На цьому етапі головне — не влаштовувати велике розслідування й не намагатися одразу викрити фейк.

Завдання простіше: зупинитися перед кнопкою й увімкнути критичне мислення.

ПОДІЛИТИСЯ

ПОМІТИЛИ БАЖАННЯ НЕГАЙНО ПОШИРИТИ ІНФОРМАЦІЮ, ЗРОБІТЬ ПАУЗУ Й ЗАПИТАЙТЕ СЕБЕ: «А ЩО Я НАСПРАВДІ ПРО ЦЕ ЗНАЮ?».

Та це очевидно неправда!

Можливо. А що саме змусило тебе засумніватися?

Не поспішайте підтверджувати чи спростовувати повідомлення. Навіть якщо дитині здається, що це фейк, дозвольте їй не лише відповісти, але і пояснити, чому вона так думає.

Запитання **«Що саме тебе насторожило?»** допомагає перейти від здогадки до міркування. А сумнів уже є достатньою причиною не натискати кнопку «Поділитися» автоматично.

А раптом це правда?

Може бути. Але «може бути» — це не причина пересилати далі. Поки не впевнені, можемо просто зробити паузу.

Не вимагайте від дитини негайно визначити: правда це чи неправда. «Я не знаю» — теж нормальна відповідь.

ВАЖЛИВО НАВЧИТИСЯ ВИТРИМУВАТИ НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ, НЕ ПОСПІШАТИ З ВИСНОВКАМИ І НЕ ПОШИРЮВАТИ ТЕ, У ЧОМУ НЕ ВПЕВНЕНІ.

Мені байдуже

Гаразд. Не будемо зараз нічого розслідувати. Просто не пересилатимемо те, у чому не впевнені.

Не перетворюйте розмову на обов'язковий урок. Якщо дитина не зацікавилася, достатньо залишити одну просту думку: не хочеш перевіряти — не поширюй.

Так навичка критичного мислення не асоціюватиметься з контролем чи додатковим домашнім завданням.

Усі й так це зроблять

Можливо. Ми не можемо зупинити все, що поширюється в інтернеті, зате можемо вирішити, що поширюватимемо ми самі.

Не сперечайтесь про те, що роблять «усі». Зверніть увагу дитини на те, що вона справді може впливати на світ навколо.

Нехай один непоширений допис не змінить увесь інформаційний простір, але саме з таких маленьких рішень і починається відповідальна поведінка.

Усі й так брешуть

Розумію, чому може так здаватися. Але якщо хтось говорить неправду, це ще не означає, що неправду говорять усі. Справжній детектив не вірить усьому підряд, але й не вважає всіх брехунами. Він ставить запитання і шукає факти.

Критично мислити — не означає сумніватися в усьому.

Допоможіть дитині побачити третій шлях: **не «вірю всьому» або «не вірю нікому», а «ставлю запитання, перевіряю факти і роблю власні висновки».**

Якщо дитина зацікавилася й хоче дізнатися більше:

А як тоді зрозуміти, правда це чи ні?

Гарне запитання. Саме так і починається робота справжнього детектива. Ми обов'язково навчимося це перевіряти. А сьогодні зробили найперший крок — навчилися не поспішати поширювати те, у чому не впевнені.

Не намагайтеся одразу навчити дитину всіх способів перевірки інформації. Якщо дитина хоче дізнатися більше, це вже чудовий результат. Найважливіше — зберегти її цікавість і залишити простір для наступного кроку.

Застосовуйте просте правило:

СПОЧАТКУ — ПАУЗА, ПОТІМ — ПЕРЕВІРКА.

Якщо дитина закривається:

Добре, не будемо нічого перевіряти. Краще покажу тобі повідомлення, яке сам/сама ледь не переслав/переслала всім друзям. Як думаєш, чому мало не повірив/повірила у нього?

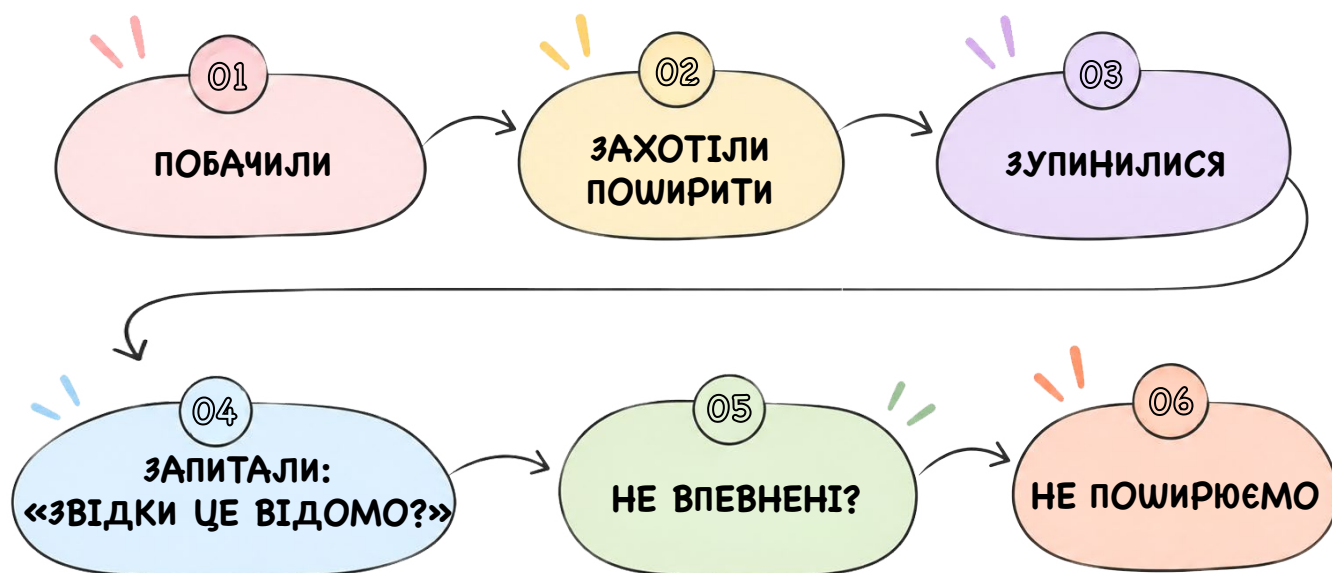

Почніть із себе. Не перевіряйте дитину й не демонструйте, що дорослі завжди знають правильну відповідь.

Покажіть, що ви теж можете засумніватися, помилитися або ледь не повірити неправдивому повідомленню. Це допомагає перейти від повчання до спільного пошуку відповіді.

ЩО ВАЖЛИВО В ЦІЙ РОЗМОВІ

Не намагайтеся за одну розмову навчити дитину розпізнавати всі фейки. Після цієї історії достатньо сформувати просту звичку:

Як шукати відповідь на запитання «Звідки це відомо?», як з'ясувати, хто насправді створив повідомлення і чи заслуговує джерело на довіру, — про це йтиметься у наступній історії.

**ПЕРШИЙ КРОК РОДИНИ:
«ЕЛЬФІЙСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»**

В історії Марта дізналася, що литовські ельфи не мають гострих вух і магічних здібностей. Це звичайні люди, які не залишаються осторонь, коли бачать, як поширюється брехня.

Їхнє правило просте:

БОРОТИСЯ З БРЕХНЕЮ МОЖНА ЛИШЕ ПРАВДОЮ

Спробуйте на один тиждень стати родиною ельфів.

01 Спіймайте момент.

Протягом тижня зауважуйте повідомлення, відео чи дописи, якими хочеться негайно поділитися. Що вас зачепило? Здивувало? Налякало? Обурило? Розсмішило? Не потрібно оцінювати свою реакцію як правильну чи неправильну. Завдання ельфа на цьому етапі — просто її помітити.

02 зробіть паузу.

Перш ніж натиснути «Поділитися», зупиніться на кілька секунд і запитайте себе: «Звідки це відомо?». Не потрібно щоразу влаштовувати розслідування. Для початку достатньо не ділитися сумнівною інформацією.

03 Домовтеся про спільне правило.

Наприклад: «Не знаємо, правда це чи ні, — не поширюємо». Нехай це правило стосується і дітей, і дорослих. У родині ельфів правила однакові для всіх.

04 Підсумуйте.

Наприкінці тижня запитайте одне одного: «Коли цього тижня нам вдалося побути ельфами?». Пригадайте хоча б один випадок, коли хтось зупинився перед кнопкою «Поділитися». Обговоріть, чи стало за цей тиждень легше помічати такі моменти.

Не перетворюйте «Ельфійський тиждень» на змагання і не шукайте помилок одне одного. Мета цього тижня — помітити власний імпульс і виробити маленьку звичку: спочатку подумати, а вже потім діяти. Поміркуйте разом: **що в наших щоденних діях допомагає ельфам, а що — троям?** Адже стати на бік ельфів можна без великих подвигів — іноді достатньо просто зупинитися, не підхоплювати і не нести неперевірену інформацію далі.